

Зміст

Частина перша ~~~~~	7
Частина друга ~~~~~	135

ЧАСТИНА ПЕРША

I

Спадала ніч напередодні Івана Купала. Олі¹ вийшла зі сторожки обабіч шляху, що веде з Нуоро до Мамояди, і попростувала через поля. Дівчині років п'ятнадцять, вона висока й гарна, з двома великими котячими очима, сіро-блакитними й децю розкосими, з чуттєвими вустами, її нижня губа ніби розділена надвоє, як дві вишні. З-під червоної хустини, зав'язаної під вип'яченим підборіддям, вибивалися два блискучих чорних пасма, запнутих за вуха. Ця зачіска та живописний костюм, що складався з червоної спідниці та корсета з парчі, яка підтримувала округлі груди, надавали дівчині якоїсь східної грації. Пальцями, оздобленими металевими кільцями, Олі витягувала червоні мотузки та стрічки, якими хотіла позначити² квіти на Івана Купала, зокрема кущі коров'яку, чебрецю, асфоделі, які назбирає післязавтра на світанку, щоб зробити з них ліки й амулети.

¹ Олі – Розалія.

² Позначати – перев'язувати стрічкою, щоб ніхто не чіпав.

Хоча Олі гадала, що навіть якщо вона не обвіяє кущі, які хоче зірвати згодом, ніхто їх не торкнеться: поля навколо сторожки, у якій вона мешкає з батьком та братиками, були цілком безлюдними. Лише вдалині виднівся розвалений сільський будиночок поміж пшеничного поля, як скеля посеред зеленого озера. У навколишній природі доживала останні дні дика весна на Сардинії: опадали пелюстки з квіток асфоделі та золотавих грон дроку³; рожі блякли плямами, трава жовтіла, у важкому повітрі віяло гарячим ароматом сіна. Чумацький Шлях та останній відблиск на обрії, оперезані зелено-рожевою стрічкою, що здавалася морем вдалині, перетворювали ясну ніч на сутінки. Неподалік річки, у мілкій воді якої відбиваються зорі й бузкове небо, Олі знайшла двох своїх братиків, які шукали світлячків.

— Додому, хутко! — скомандувала вона красивим, ще дитячим голосом.

— Не піду, — відповів один із хлопчиків.

— Тоді не побачите, як сьогодні ввечері розчахнеться небо. Хороші діти в ніч на Івана Купала можуть побачити, як розкривається небо, бачать рай і Господа з усіма янголами та Святим Духом... А ви побачите дубець, якщо зараз же не підете додому.

— Ходімо, — замислено мовив один із братів. Інший трохи ще посперечався, але таки дозволив братові відвести себе додому.

Олі пішла далі: за гирло річки, за стежку, за оливкові плями: вона то тут, то там нагинала та обвіязувала стрічками верхівки окремих кущів, потім підводилась і вдивлялась у ніч пильними котячими очима.

³ Дрік — чагарникова або напівчагарникова степова рослина родини бобових. (Прим. відп. ред).

Серце сильно калатало від нетерпіння, страху та радості. Пахка ніч припрошувала до любові, й Олі кохала, вона мала п'ятнадцять років і під приводом обвіязування квітів для свята Івана Купала ходила на любовне побачення.

Пів року тому, одного зимового вечора, молодий селянин, здольник багатого землевласника з Нуоро, якому належать поля довкола зруйнованого будинку, зайшов до сторожки, щоб попросити вогню. Парубок високий, з довгим, чорним, блискучим від олії волоссям: у його чорні-чорні очі годі було зазирнути, так вони сяяли, і лише Олі спромоглася перехопити його погляд, бо ніколи ні перед ким не опускала очей.

Наглядач шляхів, чоловік ще не старий, але вже сивий, втомлений від праці, задухи та злиднів, привітно прийняв у своїй оселі селянина, дав йому кресало, розпитав про його хазяїна й запросив приходити на гостину, коли заманеться.

Відтоді селянин ревно навідувався до сторожки: дощовими вечорами розповідав оповідки дітям, які збиралися навколо димного вогнища, а Олі розповідав про місцини, де рясно грибів та їстівних трав.

Якось він повів дівчину за річку, аж до руїн нурагів⁴, на узвишші, поміж галявинами, всипаними червоними ягодами, сказавши, що між брилами величезної гробниці сховано скарб.

— Я ще багато різних *accusorgios*⁵ знаю, — мовив він гучно, поки Олі збирала дикий кріп. — Врешті, я знайду його і тоді...

⁴ Нурага — тип житлової споруди у вигляді масивної башти з надзвичайно товстими стінами, у товщі яких облаштували житлові й господарські камери.

⁵ *Accusorgios* — сховані скарби. (Прим. відп. ред.).

— І тоді? — мовила Олі трохи уїдливо, здимаючи на нього очі, які, відбиваючи довколишній краєвид, здавалися зеленими.

— І тоді я поїду далеко-далеко; а якщо хочеш поїхати зі мною, я заберу тебе з собою на Континент. Я добре знаюся на материку, бо недавно служив у війську. Я бував у Римі, і в Калабрії, і ще багацько де. Там усе таке гарне... Якщо поїдеш зі мною...

Олі поволі зауспіхалась, адже ці слова їй лестили й, хоч трошки з іронією, та вона тішилась їм. За нурагами двійко її братів, сховавшись за маквісом⁶, свистіли, підкликаючи горобця. Довколишні простори були безмежними, не долинав людський голос, жодного перехожого поруч.

Служка обійняв Олі за стан, підняв її на руки, заплющив очі й поцілував. З того дня молода пара кохалася несамовито, довіряючи таємницю своєї пристрасті найбільш мовчазним галявинам, прибережним кущам, темним сховкам у самотніх нурагах. Пригнічена самотою та злиднями, Олі кохала парубка за те, що він втілював, за дивовижі й неймовірні землі, які він пізнав, за місто, з якого приїхав, за багатого хазяїна, у якого служив, за фантастичні задуми, здійснення яких обіцяв у майбутньому. А він любив Олі, бо вона була гарна й палка: обоє несвідомі, прості, імпульсивні й егоїстичні, вони кохалися через привілля життя, через прагнення насолоди.

Зі слів Олі, її мати теж була фантастичною, палкою жінкою.

— Походила з заможної родини, — оповідала Олі, — мала шляхетних батьків, які хотіли одружити її зі старим багатієм. Мій дід, материн батько, був поетом: за ніч міг написати три чи чотири пісні, та такі гарні, що коли якийсь

⁶ Маквіс — зарості вічнозелених чагарників і невисоких дерев, характерні для країн Середземномор'я.

оповідач співав їх при дорозі, враз люди запам'ятовували ці пісні й із запалом їх наспівували. Так, дід був великим поетом! Деякі з його віршів я теж завчила напам'ять, мене мати навчила. Стривай, ось послухай.

І вона декламувала на логудорському сардинському діалекті ці рядки, а потім вела далі:

— Брат моєї матері, дядько Мерціоро Десоґос розписував церкви й витесував кафедри, але позбавив себе життя, бо мусив відбувати покарання. Так, батьки моєї матері були освіченими та шляхетними, але вона не хотіла брати шлюбу з заможним стариганом. Натомість вона зустріла мого батька, який тоді був гарний, як писанка, закохалась і втекла з ним. Пригадую, часто повторювала: «Батько позбавив мене спадку, але то пусте; інші тримаються за свої багатства, а я тримаюся за свого Мікелі, і квіт!»

Якось наглядач поїхав до Нуоро, щоби придбати пшениці, та повернувся додому більш сумний та змучений, ніж зазвичай.

— Олі, шануйся, Олі! — і загрозово помахав дочці рукою. — Біда тобі, якщо цей служка ще хоч раз ступить до нашої хати. Він збрехав нам навіть про те, як його звати. Казав, що кличуть його Квіриком, але насправді він — Ананій. Родом з Оргозоли, з пастухів, бандитів та в'язнів. Шануйся, доню: він дружину має!

Олі розплакалась, і сльози її падали, разом із пшеницею, у чорну дерев'яну скриню; та щойно скриню зачинили, а дядько Мікелі знову став до праці, дівча побігло шукати служку.

— Тебе Ананієм кличуть! У тебе є дружина! — мовила вона, й очі її заблищали від люті.

Ананій закінчував сіяти зерно на розораній ниві; двійко дроздів співало на гілці дикої маслини; великі білі хмари підкреслювали блакить неба. Довкола солодке, тихе забуття.